

NORMATIVITY OF SUFFIXAL DERIVATION FOR ADJECTIVIZED TERMS IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

Sydorenko L. M., Bereza L. O.

INTRODUCTION

Studies of processes and means of denoting object properties, their qualitative characteristics, and acquiring processual aspects by qualitative characteristics is a topical research direction for modern term formation science. Recently investigators have examined various aspects of modern scientific terminology, in particular scientific and technical vocabulary (M. Ginzburg¹, O. Kocherha^{2, 3}, V. Morhunyk⁴, M. Zubkov, I. Rebezniuk, L. Sydorenko⁵). Surveys such as that conducted by V. Panfilov claim that categorial noun meaning is an indispensable condition for expressing the terminological meaning of a concept, since “<...>human thinking at certain stages of cognition needs to consider the properties of objects or actions as independently existing objects”⁶. However, a significant part of the terminological vocabulary is constituted of adjectives, the semantics of which is related to the qualitative characteristics of objects, qualitative or relative definition of processes and phenomena. Relative adjectives, which reflect various communications of subjects and their interaction, may often function as terminological units. The relationship between two objects, one of which is the defined one, and the other one is associated with the former

¹ Гінзбург М. Класифікування та гармонізування утямків (понять), пов'язаних з процесами. *Проблеми української термінології* : збірник наукових праць учасників XVI Міжнародної наукової конференції «СловоСвіт 2020». Львів, 2020. С. 3–18.

² Кочерга О. Новий правопис і задоволені правописні проблеми термінології. *Проблеми української термінології* : збірник наукових праць учасників XVI Міжнародної наукової конференції «СловоСвіт 2020». Львів, 2020. С. 32–35.

³ Кочерга О. Проблема прикметника в науковій термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2002. С. 224–227.

⁴ Моргунок В., Зубков М., Ребезнюк І. Редагування утямкових текстів відповідно до ДСТУ 3966 та українськомовного способу мислення. *Проблеми української термінології* : збірник наукових праць учасників XVI Міжнародної наукової конференції «СловоСвіт 2020». Львів, 2020. С. 83–96.

⁵ Сидоренко Л. Нормативність постпозитивної деривації технічних термінів : монографія. Черкаси, 2014. 115 с.

⁶ Панфилов В. Философские проблемы языкознания : Гносеологические аспекты. Москва : Наука, 1977. 232 с.

by a certain common feature or property, defines the notion of an attribute⁷. An adjective terminological unit functions as a separate sign, that is, a name that captures the relationship between the real objects.

While analyzing structural and semantic properties of adjectives, M. Osadchuk indicated that the defining characteristic of a subject combines the logical concept of the sign with the grammatical concept of objectivity, therefore, the adjective generalizes various phenomena of objective reality (object, process, space, etc.) in the form of a non-independent qualitative attribute, which is intrinsic to objective and non-objective phenomena⁸. I. Vykhovanets, pursuing the semantic-grammatical approach, points out that “<...> in the adjective, the verb meaning of state has become more prominent towards becoming a permanent property of the subject”⁹. The same specific feature of the adjective stipulates its functioning as a part of a terminological unit. In adjective suffix derivatives, according to A. Hryshchenko, the final results of word-forming processes are attested. Moreover, from a linguistic point of view, these determinants have always been “<...> adaptations of noun, verb <...> semantics to express a variety of qualities connected with the general process of adjectivization”¹⁰. Numerous studies have attempted to explain the nature of terminological adjectives formation^{11; 12; 13; 14; 15; 16}. This study focuses on word-forming potential of adjectives functioning as terms, to be more precise, those that constitute an

⁷ Васильченко В. Внутрішня форма відносних прикметників. *Система і структура східнослов'янських мов* : міжкафедральна збірка наукових праць. 1998. С. 167–171.

⁸ Осадчук М. Про категоріальну семантику прикметників у термінології української мови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». *Матеріали 6-ї Міжнародної наукової конференції*. Львів : Львівська політехніка, 2000. С. 62–65.

⁹ Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с.

¹⁰ Грищенко А. Морфемна структура прикметника української мови (суфіксальний словотвір). *Морфологічна будова сучасної української мови*. Київ : Наукова думка, 1975. С. 96–140.

¹¹ Словотвір сучасної української літературної мови / за ред. М. Жовтобрюха. Київ : Наукова думка, 1979. 405 с.

¹² Грищенко А. Прикметник в українській мові. Київ : Наукова думка, 1978. 206 с.

¹³ Береговенко Л. Формування дериваційної системи прикметників української мови (якісні прикметники) : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1994. 285 с.

¹⁴ Вербовська І. Словотвірна синонімія і словотвірні варіанти прикметників української мови : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2000. 310 с.

¹⁵ Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с.

¹⁶ Грищенко А. Морфемна структура прикметника української мови (суфіксальний словотвір). *Морфологічна будова сучасної української мови*. Київ : Наукова думка, 1975. С. 96–140.

integral part of terminological phrases such as *циліндричний тягар* (cylindrical weight), *балочні злуки* (beam joints), *передатне число* (gear ratio), *руйнаційне навантаження* (destructive load), *згинний момент* (bending moment), and those that denote qualitative or relative characteristics of objects, processes, phenomena or convey the active properties of subjects and objects of actions.

In technical terminology, the function of qualitative characterization of concepts is performed by adjectives accentuating the characteristic features of details, mechanisms, etc. Derived adjectives perform a classifying function. It is the adjective that indicates the typological difference or the characteristic that is decisive in the classification of devices, tools, processes, for example, in terms denoting various kinds of *steel*: *сталь бориста* (boron steel), *сталь бесемерівська* (Bessemer steel), *сталь булатна* (Damascus steel), *сталь мартенівська* (open-hearth steel), *сталь нікелева* (nickel steel), *сталь рейкова* (rail steel), *сталь ковка* (forged steel), *сталь нержавіюча* (stainless steel). In technical terminology, adjective units retain derivational relations with the noun: *шпонковий* (*шпонка*), *сегментний* (*сегмент*), *кубічний* (*куб*) and the verb: *гартувальний* (*гартувати*), *підривний* (*підривати*), *пресуючий* (*пресувати*). From the point of view of semantics, the adjective serves as a modifier of the noun¹⁷. In this regard, K. Horodenska notes that adjectives base on predicate-predicate structures, which are identified with phrases and word-combinations: “The main predicate of this structure forms the root morpheme of the adjective, while the meanings of the accompanying predicate <...> represent the corresponding suffixes”¹⁸.

1. Adjective derivators denoting qualitative or relative characteristics of objects, processes, and phenomena

The determining function for the semantic classification of adjectives is performed by the word base, which establishes the meaning of the adjectival derivative, while the derivational suffix is a formal representation of the recategorizational transformation of the corresponding part of speech into an adjective. According to N. Klymenko, the word-forming potential of adjectives depends largely on the semantic and syntactic structure of sentences in which adjectives play the role of predicates of quality.

¹⁷ Городенська К. Проблема зв'язку словотвору та синтаксису в новій академічній граматиці української мови. *Мовознавство* : тези та повідомлення III Міжнародного конгресу україністів. Харків : Око, 1996. С. 182–185.

¹⁸ Городенська К. Г. Проблема зв'язку словотвору та синтаксису в новій академічній граматиці української мови. *Мовознавство* : тези та повідомлення III Міжнародного конгресу україністів. Харків : Око, 1996. С. 182–185.

Adjective affixes often serve as formal expressions of predicate semantics. In cases when they substitute predicates, they perform the function of concretization, that is determined by the nature of the meanings of these predicates, which modify the quantitative expression of the quality represented by the predicate argument. Predicates with quantitative meaning indicate an intense and at the same time incomplete, weak degree of manifestation of the property, while adjective suffixes are the formal representatives of these predicate meanings. In addition to predicates, adjective suffixes “perform the function of grammatical adjectivization, the purpose of which is the morphological (adjective) formation of adjective nouns emerging in the process of transformation of the sentence into a common phrase due to the reduction of the predicate”¹⁹. Definitions of terminological phrases with adjectives contain the original forms of the noun, which motivate the adjective form, for example: «стіна зроблена з фанери – стіна з фанери → фанерна стіна» (a wall made of plywood – a wall of plywood – plywood wall); «роликовий підшипник кочення – підшипник з роликами, які виконують роль тіл кочення» (a bearing with rollers that act as rolling elements)²⁰; «сегментний радіальний підшипник ковзання – радіальний підшипник ковзання, поверхня тертя якого складена з одного чи більше сегментів» (radial plain bearing, the friction surface of which consists of one or more segments)²¹; «льодяна крупа – тверді опади з купчасто-дощових хмар у вигляді дощових частинок щільного білого льоду із прозорою оболонкою» (solid precipitation from cumulus clouds in the form of rain particles of dense white ice with a transparent shell)²²; «контактний (комутаційний) апарат – комутаційний електричний апарат, який здійснює комутацію шляхом переміщення його контакт-деталей однієї щодо одної» (switching electrical device that performs switching by moving its contact parts relative to each other)²³.

We would like to note that derivative adjective affixes, performing the function of grammatical adjectivization, supply a new meaning to the semantics of the derived lexeme, for example:

¹⁹ Безпояско О., Городенська К. Морфеміка української мови. Київ : Наукова думка, 1987. 211 с. С. 14.

²⁰ Підшипники кочення та ковзання. Терміни та визначення. Київ : Держстандарт України, 1995. 75 с. С. 4.

²¹ Підшипники кочення та ковзання. Терміни та визначення. Київ : Держстандарт України, 1995. 75 с. С. 36.

²² Метеорологія. Терміни та визначення основних понять. Київ : Держстандарт України, 1997. 57 с. С. 23.

²³ Апарати електричні комутаційні. Основні поняття. Терміни та визначення. Київ : Держстандарт України, 1994. С. 3.

– *цегляний, цегловий* – «зроблений із цегли» (made of brick)²⁴;
– *цеглистий, цеглястий* – «колір цегли» (coloured like brick)²⁵;
– *цегельний* – «призначений для виробництва цегли» (designed for brick production)²⁶.

According to the classification offered by I. Ulukhanov²⁷, adjective suffixes can be subdivided into those of general relation (of general attributes) and those of specific relation (of specific attributes) depending on the property that is characterized by relation to what is called a motivating word; in the Ukrainian language productive suffixes **-н-**, **-ов-**, **-ат-**, **-л-**, **-ит-**, **-овит-**, **-ист-**, **-льн-** are considered to be suffixes of general relation, commonly used to form adjectival terminological units. The above-mentioned suffixes indicate different attitudes to the subject, sign, and action. Suffixes of specific relation include suffixes **-уч/-юч-**, **-к-** with the meaning of inclination or ability.

The suffix **-ов-** in the early written monuments of Slavic literature was common as a possessive suffix indicating personal affiliation. However, in 15th century it was deprived of its initial narrow word-formational meaning and was added to the word bases with the meaning of objectivity, thus expressing general relativity. Some authors have speculated that in the 14–15th centuries, the center of the semantic weight of the possessive adjective shifted from the suffix to the base²⁸.

We were able to observe the use of a significant number of adjective units formed from nouns with a specific subject meaning (names of plants, substances, minerals, tissues) by formants **-н(ий)** and **-ов(ий)** without any noticeable distinction of meanings, for instance, we can compare: *цементний* – *цементовий* and *цементовий*²⁹; *динамітний* – *динамітовий*³⁰; *баластний* – *баластовий*³¹; *фазний* – *фазовий*³²;

²⁴ Словник труднощів української мови / Д. Гринчишин та ін. ; за ред. С. Єрмоленко. Київ : Радянська школа, 1989. 336 с. С. 317.

²⁵ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 776.

²⁶ Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Бусела. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. С. 1352.

²⁷ Улуханов И. Единицы словообразовательной системы русского языка и их лексическая реализация. Москва, 1996. 256 с.

²⁸ Гумецька Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст. Київ : Видавництво Академії наук УРСР, 1958. 135 с. С. 121.

²⁹ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 834.

³⁰ Там само. С. 163, 834.

³¹ Там само. С. 46.

³² Там само. С. 808.

саманний – самановий³³; шпагатний – шпагатовий³⁴; шахтний – шахтовий³⁵; карнизний – карнизовий³⁶; карбідний – карбідовий³⁷; озокеритний – озокеритовий³⁸; коконний – коконовий³⁹.

To express the meaning of “associated with the production of something, related to a production” preference is given to word forms with affixes **-ов(ий), -ев(ий)**, since these derived adjectives express a purely relative characteristic: «снігова крупа – тверді опади із крупчасто-дощових хмар у вигляді матово-білих снігоподібних ядер неправильної форми»⁴⁰. Exploring synonymy in the means of word-formation, T. Ivasyshyna reported on her observation: “There is an established tendency for distinguishing cognate adjectives with these suffixes: the suffix **-н-** is most commonly used as a qualitative one, while the suffix **-ов-/-ев-** is accepted in the language to express a relative characteristic, mainly in terminological phrases”⁴¹. It is worth mentioning that internal laws of language development (increasing qualitative semantics in adjectives with **-н(ий)** in the result of weakening and losing the semantic correlation of the derived word with the derivational base⁴², morphonematic rationale) – on the one hand, and extralinguistic factors (the need to create new terminological units in connection with scientific and technological progress) – on the other, fostered activating of the word-formation type of adjectives with affixes **-ов(ий), -ев(ий)**: «Роліковим зварюванням дістають безперервні шви різної конфігурації»⁴³. «Кроковий двигун приводить у рух вхідний вал гідропідсилювача 4, який підсилює обертовий і передає його гідродвигуну 5, що зв’язаний із вхідним валом гідропідсилювача 4 ланкою механічного зворотного зв’язку 6»⁴⁴. «8.1. Двійкові групові

³³ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 645.

³⁴ Там само. С. 857.

³⁵ Там само. С. 848.

³⁶ Там само. С. 83.

³⁷ Там само. С. 713.

³⁸ Там само. С. 416.

³⁹ Там само. С. 256.

⁴⁰ Морфологічна будова сучасної української мови / редкол. : М. Жовтобрюх, І. Вихованець, А. Грищенко. Київ : Наукова думка, 1975. 208 с. С. 23.

⁴¹ Івасишина Т. Синонімія словотворчих афіксів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1999. 20 с. С. 9.

⁴² Морфологічна будова сучасної української мови / редкол. : М. Жовтобрюх, І. Вихованець, А. Грищенко. Київ : Наукова думка, 1975. 208 с. С. 157.

⁴³ Технологія конструкційних матеріалів : підручник / М. Сологуб та ін. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 374 с. С. 51.

⁴⁴ Там само. С. 325.

коди»⁴⁵. «Модель (1,8) досить добре описує більшість радіоканалів різних *хвильових* діапазонів і *проводових* каналів із випадковими та змінними параметрами»⁴⁶. «Клейове з'єднання повністю забезпечує монолітність поперечного перерізу багатошарового пакета <...>»⁴⁷. «Розрахункові болти і тяжі, які працюють на розтягування, застосовують у підвісках, анкерах, у розтягнутих елементах ферм, затяжках арок та склепінь тощо»⁴⁸. «Сутність методу *порошкової* металургії полягає в застосуванні вихідної сировини у вигляді порошоків металів і неметалів, що передаються або формуються <...>»⁴⁹. «Форма задньої поверхні простих різців та ножів *торцевих* фрез із геометричної точки зору може бути довільною <...>»⁵⁰.

Among the analyzed terminological units with the suffix **-ов(ий)**, we can distinguish derived adjectives that have become deprived of the semantics of appropriation and mean the relationship to the discovery, for example: *бертолетова /сіль*⁵¹, *бесемерова /сталь*⁵²; as well as in the context: «<...> незважаючи на рівність нулю кута нахилу поперечної кромки, загальні потоки стружки відхиляються ближче до осі, тобто в щілини, які звужуються, між *архімедовими* гвинтовими поверхнями різання <...>»⁵³.

Thus, in modern term formation we can observe a tendency to use adjective forms with **-ов(ий)**.

The research has identified in the body of scientific language vocabulary terminological units with the suffix **-альн-**, which “was formed as a result of a combination of Latin formant **-alis** and an adjective suffix **-н-**»⁵⁴. Here we would like to offer examples of the use of terms with the above mentioned suffix in contexts: «За формулою концентратори можуть бути

⁴⁵ Жураковський Ю., Полторак В. Теорія інформації та кодування : підручник. Київ : Вища школа, 2001. 255 с. С. 158.

⁴⁶ Там само. С. 16.

⁴⁷ Клименко В. Конструкції з дерева і пластмас : підручник. Київ : Вища школа, 2000. 304 с. С. 113.

⁴⁸ Там само. С. 112.

⁴⁹ Дубровська Г. Системи сучасних технологій. Черкаси : ЧПТ, 2001. Ч. II : Металургія, машинобудування, енергетика, прогресивні методи обробки. 195 с. С. 102.

⁵⁰ Сочко Є. Різальні інструменти : навчальний посібник для студентів вузів. Житомир : ЖПТІ, 2000. 208 с. С. 29.

⁵¹ Російсько-український технічний словник / укл. : М. Матійко та ін. Київ : Державне видавництво технічної літератури УРСР, 1961. 649 с. С. 25.

⁵² Там само. С. 26.

⁵³ Сочко Є. Різальні інструменти : навчальний посібник для студентів вузів. Житомир : ЖПТІ, 2000. 208 с. С. 61.

⁵⁴ Словотвір сучасної української літературної мови / за ред. М. Жовтобрюха. Київ : Наукова думка, 1979. 405 с. С. 151.

експоненціальними, конусними, *катеноїдальними*»⁵⁵. «За допомогою методів порошкової металургії виробляються зубчасті колеса з різними формами та видами зчеплення: циліндричні зубчасті колеса, зірочки, шестірні із прямозубим, гвинтовим, конічним, *циклоїдальним* та іншими видами зчеплення»⁵⁶. «Генератор має режим зовнішньої синхронізації *синусоїдальним* сигналом»⁵⁷.

The study has proved that in scientific and technical terminology there is a relatively large number of word-forming variant terminological lexemes formed from the bases of borrowed nouns: *еліпсоїдний* – *еліпсоїдальний*⁵⁸; *диференційний* – *диференціальний*; *синусоїдний* – *синусоїдальний*⁵⁹; *пропорційний* – *пропорціональний*⁶⁰; *циклоїдний* – *циклоїдальний*⁶¹; *біномний* – *біноміальний*⁶² employing suffixes **-н-** and **-альн-**. While some of these adjectives do not differ in semantics: «*біномний* – *біноміальний* – прикметник до бінома (adjective for “binom”)⁶³, for others we found differences in semantics: «*меридіанний* – прикметник до меридіан (adjective for “meridian”), *меридіальний* – який розташовується, іде, тягнеться до меридіана в напрямку з півночі на південь (the one that is located, follows, extends along the meridian in the direction from north to south)⁶⁴, «*потенціальний* – стосується потенціалу (referring to potential), *потенційний* – прихований, який існує в потенції і може виявитися або бути використаний за певних умов, прихований, потенціальний (implicit, which exists in the potential and can be detected or used under certain conditions, hidden, potential)».

A number of authors⁶⁵, guided by considerations of economy, offer to use forms such as «*професійний*», «*потенційний*», «*функційний*», «*категорійний*», and abstain from using adjective forms «*професіональний*», «*потенціальний*», «*функціональний*», «*категоріальний*». However, some

⁵⁵ Пилипенко О. Вібраційна обробка газотермічних покриттів. Черкаси : Сіяч, 2000. 203 с. С. 27.

⁵⁶ Дубровська Г. Системи сучасних технологій. Черкаси : ЧІП, 2001. Ч. II : Металургія, машинобудування, енергетика, прогресивні методи обробки. 195 с. С. 109.

⁵⁷ Пилипенко О. Вібраційна обробка газотермічних покриттів. Черкаси : Сіяч, 2000. 203 с. С. 126.

⁵⁸ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 880.

⁵⁹ Там само. С. 676.

⁶⁰ Там само. С. 568.

⁶¹ Там само. С. 838.

⁶² Там само. С. 55.

⁶³ Словник української мови : в 11-ти т. Київ : Наукова думка, 1970–1980. С. 187.

⁶⁴ Там само. С. 678.

⁶⁵ Перхач В. Роздуми. Львів, 1995. 558 с. С. 83.

authors argue that restricting the use of such adjectives to one form only will contribute to an unjustified homonymy of terms⁶⁶.

One of the findings of our research concerns the lexeme «*диференційний*» which is not considered to be normative for the Ukrainian language. Although in modern language practice preference is given to derived adjective forms such as *офіційний*, *пропорційний*, which comply to the system of literary language by their phonetic and grammatical properties, “The Dictionary of the Ukrainian Language; 11 volumes” contains only the lexeme *диференціальний* – «І. матем. Прикметник до *диференціал* (math. adjective for the differential); 2. Неоднаковий у різних умовах (different in different conditions)”⁶⁷.

Analyzing the problem of adjectives in scientific terminology, O. Kocherha discusses the need to distinguish the semantics of motivating words, which determines the presence of **-аль-** in motivated adjectives⁶⁸.

Thus, in cases when two relative adjective forms with the same meaning are available, it would be recommended to give preference to the form that corresponds to the dynamics of the literary norm, that is, the prescriptive trends in the development of the norm. As for the related adjective forms, which have different semantics, it is recommended to use the term with the meaning defined for this term by the dictionaries.

The evidence from this study suggests that adjective terms with the suffix **-очн-** function simultaneously with the suffix **-ов-** in terminological practice, for instance: *шлюпкове* / *шлюпочне* (*обладнання, арковий* / *арочний* (*міст*))⁶⁹, *осколковий* / *осколочний* (*щербінь, безусадковий* / *безусадочний*)⁷⁰.

The issue of normative use of adjectives with the suffix **-очн-** in the Ukrainian language was considered back in the 1920's. P. Horetskyi insists on the normative use of adjectives with the suffix **-очн(ий)**, derived from feminine nouns on **-к(а)** preceded by a consonant, and provides examples of the use of nouns with the named formant in periodicals, in oral speech and in

⁶⁶ Боярова Л. Про вживання прикметників в українській термінології. *Проблеми української науково-технічної термінології* : тези доповідей 3-ї Міжнародної наукової конференції. Львів, 1994. С. 79–80.

⁶⁷ Словник української мови : в 11-ти т. Київ : Наукова думка, 1970–1980. С. 289.

⁶⁸ Кочерга О. Проблема прикметника в науковій термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2002. С. 224–227.

⁶⁹ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 38.

⁷⁰ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 50.

Grinchenko's Dictionary⁷¹. The author criticizes dictionaries whose compilers avoid the use of adjectives with the suffix **-очн-**, and critically analyses the research paper by M. Hladkyi who claims that "<...> the Russian adjective suffix **-очний** could not spread in our language"⁷². In the research paper "Norms of the Ukrainian literary language" O. Syniavkyi does not mention the suffix **-очн-** among adjective suffixes of the Ukrainian literary language⁷³.

Given the need to develop the national terminology, we should give preference to terminological nominations with word-forming affixes **-ов-, -альн-**, for example: *замковий*⁷⁴; *брусковий*⁷⁵; *блокувальний*⁷⁶ etc.

Synonymy of adjective word-forming suffixes is observed in suffixal terminological units denoting qualitative characteristics, the foundation for which lies in their quantitative and evaluative word-forming potential. The suffix word-formation for such terms is characterized by certain peculiarities, which are manifested in the homogeneity of their word-forming meaning, the expression of which specializes a large number of word-forming suffixes⁷⁷. Such suffixes include derivators **-ив- /-либ-, -ист-, -уваг-, ит-/обит-, -ат-, -аст-, -ав-** which serve to express additional semantic nuances associated with the category of intensity, incompleteness of the quality or its partial manifestation, etc.⁷⁸ Analyzing the adjective suffixes, I. Vykhoanets notes: "Adjectives with the suffixes **-овит-, -ист-, -ат-** base on noun-adjective compounds, in which the adjective predicate indicates a high degree of quality. Suffixes replace the adjective predicate <...>"⁷⁹. I. Verbovska⁸⁰ has developed a scheme depicting the emergence of variants of the suffix **-ат-**:

⁷¹ Горещкий П. Націоналістичні перекучення в питаннях українського словотвору (Читано на засіданні Секції української мови 27.X.1933). *Мовознавство*. 1934. № 1. С. 37–51.

⁷² Гладкий М. Наша газетна мова. Київ : Державне видавництво України, 1928. 174 с. С. 22.

⁷³ Синявський О. Норми української літературної мови. Львів : Українське видавництво, 1941. 363 с.

⁷⁴ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 194.

⁷⁵ Там само. С. 62.

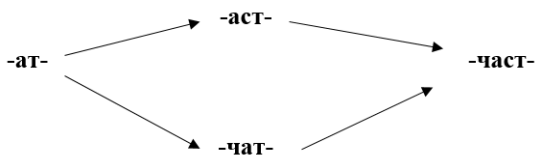
⁷⁶ Там само. С. 58.

⁷⁷ Івасишина Т. Синонімія словотворчих афіксів: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1999. 20 с. С. 8.

⁷⁸ Плющ М. Словотворення та вивчення його в школі : посібник для учителів. 2-е вид., переробл. Київ : Радянська школа, 1985. 127 с. С. 31.

⁷⁹ Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с. С. 215.

⁸⁰ Вербовська І. Словотвірна синонімія і словотвірні варіанти прикметників української мови : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2000. 310 с. С. 98.

The synonymy of these derivatives is characterized by the fact that they perform a common word-forming function, but in a different semantic context of the derivational bases. Some derivatives are normally used concurrently with the same derivational noun base: *зубатий, зубчатий*⁸¹; *пінявий, пінистий*⁸².

The adjective suffix **-ат-/-аст-** in technical terminology stands for “the one that is characterized by intense manifestation of the quality” and generally joins the noun bases: *поластий* (*Rus. заполистый*)⁸³. Expansion of the sphere of compatibility of the derivational morpheme **-ат-** has been identified as a major contributing factor to emerging of a variant adjective suffix **-чат-**, acting in the system of adjective word formation as a consequence of the rearrangement of the derivational basis and the suffix **-ат-**. Terminological units with the suffix **-чат-**, in addition to the meaning “such that is characterized by intense manifestation of the sign”, may indicate similarity in form.

In the course of the study we also noted that in technical terminology, the formants **-аст-/-ист-, -част-** are widely used along with the suffixes **-ат-, -чат-** with the word-formational meaning “such that is characterized by the intense manifestation of the feature”, for example: *голчастий*⁸⁴, *жолобчастий*⁸⁵; *зубчастий*⁸⁶.

We would also like to present examples of the use of adjective terms with the above-mentioned formants in contexts: «Простота технології виготовлення, встановлення та експлуатації спечених *пористих*

⁸¹ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 210.

⁸² Там само. С. 460.

⁸³ Там само. С. 195.

⁸⁴ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 211.

⁸⁵ Російсько-український словник з механіки / упоряд. : Л. Григоренко, Н. Биховець, О. Биховець. Київ : Либідь, 1995. 216 с. С. 48.

⁸⁶ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 210.

підшипників <...>⁸⁷. «Верстат має жорстку *коробчасту* станину, на якій розміщені основні його вузли»⁸⁸. «При звичайному зварюванні використовують *трубчасті* наконечники»⁸⁹. «В утвореній *сітчастій* конструкції елементи можуть перетинатися між собою під прямим чи гострим кутом (30–50°)»⁹⁰. «Розрахункове зусилля у стиснутій вітці *гратчастої* колони визначають за формулою<...>»⁹¹. «Процес розкриття в гирлі макротріщинки-пори супроводжується формуванням вторинної *комірчастої* дислокаційної структури<...>»⁹². «Значне використання отримали *ступінчасті* циліндричні концентратори <...>»⁹³. «*Хвилястий* характер профілю поверхні деталі <...>»⁹⁴.

It should be noted that certain affixes can join both noun and verb bases transforming verb semantics into that of an adjective, for example: «Одним із прикладів керування процесом *переривчастого* різання при внутрішньому шліфуванні деталей є збудження в технологічній системі вимушених коливань через неврівноваженість шліфувального круга»⁹⁵. In some lexical units the use of suffixes **-част-**, **-ист-** should be differentiated by their meaning, for example: *стебельчастий* – «той, що має стеблі (the one possessing stems)», *стеблистий* – «такий, що характеризується інтенсивним виявом ознаки (the one that is characterized by an intense manifestation of the sign)»⁹⁶.

In the 1920–1930's Ukrainian linguists were considering the question of using adjectives with **-видий**, **-подібний** and adjectives with suffixes **-аст-**/**-яст-**, **-уват-**/**-юват-** that denoted similarity with phenomena of the objective reality or certain objects. In his work titled "Paying attention <...>", O. Kurylo states the following: "The Ukrainian language has native suffixes to define similarity **-уватий**, **-истий**, **-астий**, **-ястий**"⁹⁷. Emphasizing the binary meaning of the suffix **-уват-**/**-юват-** (namely,

⁸⁷ Дубровська Г. Системи сучасних технологій. Черкаси : ЧПІ, 2001. Ч. II : Металургія, машинобудування, енергетика, прогресивні методи обробки. 195 с. С. 103.

⁸⁸ Технологія конструкційних матеріалів : підручник / М. Сологуб. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 374 с. С. 310.

⁸⁹ Там само. С. 346.

⁹⁰ Клименко В. Конструкції з дерева і пластмас : підручник. Київ : Вища школа, 2000. 304 с. С. 213.

⁹¹ Там само. С. 201.

⁹² Пилипенко О. Вібраційна обробка газотермічних покриттів. Черкаси : Сіяч, 2000. 203 с. С. 183.

⁹³ Там само. С. 128.

⁹⁴ Там само. С. 39.

⁹⁵ Пилипенко О. Вібраційна обробка газотермічних покриттів. Черкаси : Сіяч, 2000. 203 с. С. 35.

⁹⁶ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 719.

⁹⁷ Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Київ : Книгоспілка, 1925. 248 с. С. 128.

abundance and similarity), P. Horetsky defends the idea of the appropriateness of simultaneous use adjectives with **-видий, -подібний** and adjectives with suffixes **-уват/-юват-, -аст/-яст-** to define similarities with the phenomena of objective reality or certain objects in Ukrainian terminology.

Through analyzing modern terminological dictionaries and technical sources, we deduce that adjectives with **-видий, -подібний** and adjectives with suffixes **-уват/-юват-, -аст/-яст-** are used concurrently in Ukrainian scientific and technical terminology with the aim to denote concepts similar to the phenomena of objective reality or certain objects⁹⁸: *дугоподібний, дугуватий*⁹⁹; *клиноподібний, клинчастий*¹⁰⁰; *хвилеподібний, хвилястий*¹⁰¹; *клинуватий, клиноподібний, клинчастий*¹⁰²; *пальцеподібний, пальцюватий, пальцевидний*¹⁰³; *воронкоподібний, лійкоподібний, лійкуватий*¹⁰⁴; *вихроподібний, вихруватий, вихровий*¹⁰⁵; *вилкоподібний, розвилкуватий*¹⁰⁶; *платиновидний, платиновий*¹⁰⁷; *стільниководібний, стільникуватий*¹⁰⁸.

2. Suffix derivatives expressing an attribute in relation to the action in adjectives

Adjective suffixes **-уват/-юват-, -аст/-яст-** combine modifying and mutational types of meaning. The suffix **-уват/-юват-** combines modification (“low degree of the quality”) and mutational (“has the properties of what the motivating noun denotes”). The peculiarity of this suffix lies in its ability to form derivatives with various meanings when joining the adjective bases, for example, *малуватий, глибокуватий*. This

⁹⁸ Горецький П. Націоналістичні перекручення в питаннях українського словотвору (Читано на засіданні Секції української мови 27.X.1933). *Мовознавство*. 1934. № 1. С. 37–51.

⁹⁹ Російсько-український словник з механіки / упоряд. : Л. Григоренко, Н. Биховець, О. Биховець. Київ : Либідь, 1995. 216 с. С. 47.

¹⁰⁰ Там само. С. 69.

¹⁰¹ Там само. С. 26.

¹⁰² Там само. С. 254.

¹⁰³ Войналович О., Моргунок В. Російсько-український словник наукової і технічної мови (термінологія процесових понять). Київ : Вирій ; Сталкер, 1997. 256 с. С. 127.

¹⁰⁴ Російсько-український словник з нарисної та прикладної геометрії, загального машинобудування, комп'ютерної графіки / упоряд. : В. Ванін, В. Герасимчук. Київ : Либідь, 1994. 216 с. С. 24.

¹⁰⁵ Там само. С. 22.

¹⁰⁶ Там само. С. 21.

¹⁰⁷ Російсько-український словник з хемії та хемічної технології / укл. : М. Ганіткевич, А. Зелізний. Львів, 1993. 315 с. С. 161.

¹⁰⁸ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 702.

result is explained by the fact that the meaning of the derived word is motivated by semantic and formal criteria. The difference in the meanings of the derivatives happens due to the semantics of the derivational bases. Nonetheless, the suffix **-уват/-юват-** is commonly used in terminology to denote a weak degree of manifestation of the sign by joining noun bases, for example: *голкуватий*¹⁰⁹; *ніздрюватий /чавун/*¹¹⁰; *шаруватий*¹¹¹; *стьоожкуватий, стрічкуватий*¹¹²; *торочкуватий*; also in the context: «Газотермічні покриття – це *шаруватий* матеріал, що складається з деформованих і зчеплених між собою частинок»¹¹³.

The suffix **-аст/-яст-** combines a modifying meaning of a greater degree of a property and a mutational one: “possesses the property named by the motivating noun”: *голчастий*¹¹⁴; *бахромчастий*¹¹⁵; *дірчастий*¹¹⁶.

In general, therefore, it seems that scientific and technical terminology has not yet worked out clear criteria for unification of terminological units denoting concepts similar to certain objects or phenomena, since the language norm, that stipulates creating such terms, is influenced not only by the recommendations of linguists, but also by the tradition of using the term in specialized literature and practice.

The results of this study indicate that in scientific and technical terminology, there is a sufficient number of adjectives with the suffix **-ичн- /ічн-**, which were formed based on the adjective suffix **-н-**, for example: *кубичний*¹¹⁷; *граничний*¹¹⁸; *хроматичний*¹¹⁹; *аерометричний*¹²⁰; *апланатичний*¹²¹; *алкоголіметричний*¹²². The following groups of relative

¹⁰⁹ Мацько Л., Трегуб І., Христенюк В. Російсько-український загальнотехнічний словник. Київ : Вища школа, 1994. 173 с. С. 48.

¹¹⁰ Там само. С. 156.

¹¹¹ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 687.

¹¹² Там само. С. 295.

¹¹³ Пилипенко О. Вібраційна обробка газотермічних покриттів. Черкаси : Сіяч, 2000. 203 с. С. 10.

¹¹⁴ Мацько Л., Трегуб І., Христенюк В. Російсько-український загальнотехнічний словник. Київ : Вища школа, 1994. 173 с. С. 48, 156.

¹¹⁵ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 49.

¹¹⁶ Там само. С. 47.

¹¹⁷ Там само. С. 289.

¹¹⁸ Там само. С. 141.

¹¹⁹ Там само. С. 831.

¹²⁰ Там само. С. 43.

¹²¹ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 35.

¹²² Там само. С. 28.

adjectives with the mentioned formants were distinguished by M. Zhovtobriukh¹²³:

– derived adjective forms, correlating with the derivational bases of feminine nouns with the final **-ка**: *математика* – *математичний*, *механіка* – *механічний*, *акустика* – *акустичний*;

– derived adjective forms, correlating with feminine nouns ending with:

-логія (*зоологія* – *зоологічний*, *фолологія* – *фолологічний*);

-графія (*ідеографія* – *ідеографічний*, *телеграфія* – *телеграфічний*);

-метрія (*п'єзометрія* – *п'єзометричний*, *геометрія* – *геометричний*);

-мія (*термохімія* – *термохімічний*);

-німія (*омонімія* – *омонімічний*);

-кратія (*демократія* – *демократичний*);

-тонія (*дистонія* – *дистонічний*);

-скопія (*флуороскопія* – *флуороскопічний*, *стереоскопія* – *стереоскопічний*);

-типія (*феротипія* – *феротипічний*);

-атрія (*фізіатрія* – *фізіатричний*);

-фонія (*телефонія* – *телефонічний*);

– derivatives of the adjective form, correlated with feminine nouns and masculine nouns with a zero ending in the nominative case singular: *кристал* – *кристалічний*, *матриця* – *матричний*;

– derived adjective forms, able to correlate with both masculine nouns with **-изм/-ізм-**, and with nouns with **-ист/-іст-** to express the property of relativity: *футуризм* – *футурист* – *футуристичний*, *фідеїзм* – *фідеїст* – *фідеїстичний*, *дуалізм* – *дуаліст* – *дуалістичний*. These adjective forms with **-ичн/-ічн-** designate real objects that form a relationship with an object named by the root noun.

The findings of this study suggest that the suffix **-ичн/-ічн-** does not join bases other than those of foreign origin. This suffix serves to create hybrid adjectival terminological units denoting a relation to something. These findings can be illustrated by the following examples of terminological units with the named suffixes in contexts: «Застосування такого комплекту допоміжного інструмента із *циліндричним* хвостовиком дає змогу зменшити номенклатуру допоміжного інструмента для токарних верстатів із ПК <...>»¹²⁴. «*Табличний* курсор можна переміщувати по таблиці в режимі КЕАОУ і РОІМТ, при цьому його переміщення в режимі РОГМТ використовують для того, щоб вказати потрібний діапазон клітинок»¹²⁵; «<...> *графічний* планшет –

¹²³ Словотвір сучасної української літературної мови / за ред. М. Жовтобрюха. Київ : Наукова думка, 1979. 405 с. С. 149.

¹²⁴ Боженко Л. Технологія машинобудування. Проектування технологічного спорядження : посібник. Львів : Світ, 2001. 296 с. С. 203.

¹²⁵ Практичний курс інформатики / В. Руденко та ін. Київ : Фенікс, 2000. 304 с. С. 167.

пристрій для створення і роботи із графічними зображеннями <...>¹²⁶. It is necessary here to clarify that in Ukrainian terminology there are a number of adjectival terminological units with the suffix **-ичн/-ічн-** in the structure of which the pre-suffix parts act as positionally related morphemes: *термічний*¹²⁷; *фреатичний*, *холічний*¹²⁸.

It should be mentioned that terminological adjectives naming materials and substances include a number of noun derivatives formed with the suffix **-ан/-ян-**. In addition to the specific meaning of designating the property of the material, the suffix **-ан/-ян-**, being influenced by the suffixes **-к-** and **-ов-**, developed new shades of meaning, namely, belonging to a species or a breed. Derivatives with the named affixes denote the material from which the object is made, for example: *олов'яний*¹²⁹; *пищаний*¹³⁰; *селітряний*¹³¹, techn. *жерстяний*, *бляшаний*¹³². Further, we would like to provide examples of using lexemes with the specified suffix in the context: «Для підвищення жорсткості дрібні стрижні армують *дротяними* каркасами, а великі – чавунними литими роликами»¹³³.

The results obtained from the analysis confirm that coexistent derivatives with suffixes **-ов(ий)** and **-ян(ий)** are used concurrently in technical terminology. Some lexemes are used to convey different meanings, for example: «*проволочный* – техн. 1. (относящийся к проволоке (relating to wires)) *дротовий*: *дротовий* (завод, стан, телеграф). 2. (сделанный, имеющий деталь из проволоки (made of or including details made of wire)) *дротяний*; *дротяний* (трос, датчик, реостат)»¹³⁴; *дротові гострозубці*¹³⁵; *дротяна чулка*¹³⁶; other lexical units with a common derivational basis, formed with close in function although different affixes,

¹²⁶ Дибкова Л. Информатика та комп'ютерна техніка : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 320 с. С. 16.

¹²⁷ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 754.

¹²⁸ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 829.

¹²⁹ Там само. С. 420.

¹³⁰ Там само. С. 481.

¹³¹ Там само. С. 665.

¹³² Там само. С. 181.

¹³³ Технологія конструкційних матеріалів : підручник / М. Сологуб та ін. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 374 с. С. 106.

¹³⁴ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 557.

¹³⁵ Там само. С. 291.

¹³⁶ Там само. С. 846.

convey an identical meaning, for example: *бавовниковий*¹³⁷; *бавовняний*¹³⁸; *селітровий, селітряний*¹³⁹.

In technical terminology, we indicated a small group of relative adjectives with the suffix **-ськ/-цьк-**, formed from noun bases denoting agent and common names, for example: *токарський*¹⁴⁰; *друкарський*¹⁴¹; *ватманський*¹⁴²; *штурманський*¹⁴³; *слюсарський*¹⁴⁴; *ковальський*¹⁴⁵; *ткацький*¹⁴⁶; *колекторський*¹⁴⁷; *різьбярський*¹⁴⁸; *бавовницький*¹⁴⁹. Again, it is necessary to provide examples of these terminological units in context: «Установні та вимірні бази, що задають місцезнаходження заготовки під час її виготовлення чи вимірювання, називають ще технологічними на відміну від *конструкторських* баз, за які приймають поверхні, лінії чи точки, що <...>»¹⁵⁰. «До складу *материнської* плати входять такі основні компоненти <...>»¹⁵¹. Among the analyzed lexemes we distinguish derivatives motivated by proper names, for example: *чебишовський*¹⁵²; *релівський*¹⁵³; *томасівський*¹⁵⁴; *бесемерівський*¹⁵⁵ as well as in the context: «У виробництві сталі застосовують різні методи: конверторний

¹³⁷ Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Бусела. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. С. 30.

¹³⁸ Там само. С. 31.

¹³⁹ Там само. С. 1113.

¹⁴⁰ Російсько-український словник з нарисної та прикладної геометрії, загального машинобудування, комп'ютерної графіки / упоряд. : В. Ванін, В. Герасимчук. Київ : Либідь, 1994. 216 с. С. 183.

¹⁴¹ Там само. С. 113.

¹⁴² Російсько-український словник з нарисної та прикладної геометрії, загального машинобудування, комп'ютерної графіки / упоряд. : В. Ванін, В. Герасимчук. Київ : Либідь, 1994. 216 с. С. 19.

¹⁴³ Там само. С. 862.

¹⁴⁴ Там само. С. 685.

¹⁴⁵ Російсько-український технічний словник / укл. : М. Матійко та ін.. Київ : Державне видавництво технічної літератури УРСР, 1961. 649 с. С. 207.

¹⁴⁶ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 761.

¹⁴⁷ Там само. С. 258.

¹⁴⁸ Там само. С. 627.

¹⁴⁹ Там само. С. 828.

¹⁵⁰ Боженко Л. Технологія машинобудування. Проектування технологічного спорудження : посібник. Львів : Світ, 2001. 296 с. С. 10.

¹⁵¹ Дибкова Л. Інформатика та комп'ютерна техніка : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 320 с. С. 16.

¹⁵² Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 841.

¹⁵³ Там само. С. 643.

¹⁵⁴ Там само. С. 764.

¹⁵⁵ Там само. С. 26.

(бесмерівський), мартенівський, тигельний, електроплавильний»¹⁵⁶. «Звідси походять і відповідні назви каналів зв'язку: з *релеєвськими* або з узагальненими *релеєвськими* завмираннями»¹⁵⁷. An interesting observation in this regard was made by A. Hryshchenko, “An important turn in the development of this tendency happened when the corresponding personal adjectives lost the ability to express the feature related to individual possessiveness and became established in the meaning of relativity”¹⁵⁸.

In the syntactic construction that underlies the derivational connection “*noun – a relative adjective*”, the noun functions either in the meaning of the object or the subject. These syntactic meanings performed by nouns become neutralized in the attributive function of the adjectives motivated by them. Internal differentiation of desubstantive relative adjectives with **-ськ(ий)** bases on the interrelation between the word formant and semantic plane¹⁵⁹.

Overall, in the study of terminological adjectives with the named suffix, only several lexemes with verb motivation were found, for example: *трусський* ← *трусити*, *тряський* ← *трясти*¹⁶⁰, which characterize the relation to the corresponding action of the denoted noun.

In a modest number of terminological adjectives, the suffix **-арн-** has been detected (if positioned after **-л-**, the suffix **-ярн-** is common) accompanying noun bases, for example: *столярний*¹⁶¹; *малярний*¹⁶²; *монетарний*¹⁶³, also in the context: «<...> міцність зв'язку окремих частинок між собою і з поверхнею деталі визначається, в основному, механічними силами зчеплення, силами *молекулярної* взаємодії <...>»¹⁶⁴; «<...> *сумарну* похибку контрольно-вимірювальних пристроїв здебільшого зумовлюють похибки встановлення виробів у пристроях <...>»¹⁶⁵.

¹⁵⁶ Дубровська Г. Системи сучасних технологій. Черкаси : ЧІПІ, 2001. Ч. II : Металургія, машинобудування, енергетика, прогресивні методи обробки. 195 с. С. 49.

¹⁵⁷ Жураковський Ю., Полторак В. Теорія інформації та кодування : підручник. Київ : Вища школа, 2001. 255 с. С. 16.

¹⁵⁸ Грищенко А. Прикметник в українській мові. Київ : Наукова думка, 1978. 206 с. С. 171.

¹⁵⁹ Словотвір сучасної української літературної мови / за ред. М. Жовтобрюха. Київ : Наукова думка. 1979. 405 с. С. 145.

¹⁶⁰ Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с. С. 82.

¹⁶¹ Російсько-український технічний словник / укл. : М. Матійко та ін. Київ : Державне видавництво технічної літератури УРСР, 1961. 649 с. С. 17.

¹⁶² Там само. С. 246.

¹⁶³ Російсько-український технічний словник / укл. : М. Матійко та ін. Київ : Державне видавництво технічної літератури УРСР, 1961. 649 с. С. 247.

¹⁶⁴ Пилипенко О. Вібраційна обробка газотермічних покриттів. Черкаси : Сіяч, 2000. 203 с. С. 12.

¹⁶⁵ Боженко Л. Технологія машинобудування. Проектування технологічного спорядження : посібник. Львів : Світ, 2001. 296 с. С. 254.

CONCLUSIONS

In summary, the results of studying terminological dictionaries show that among the adjectival units defining the properties of objects, there exist variant formations with suffixes **-льн-** and **-очн-**; in particular, in modern literary language displacing word-forming types derived with the suffix **-очн-**, and replacing them with terms including the suffix **-льн-**. The tendency described here reflects the dynamic development of modern derivational norm.

The analysis of modern terms demonstrates that adjectival units, which account for 35.1% of the total number of studied vocabulary, are used to denote qualitative, relative and quantitative characteristics of tools, devices, instruments, mechanisms, and processes in technical terminology. Terminological meanings of such adjectives become manifested in combination with nouns.

The study indicated that the nucleus of the adjective terminological system is constituted by derivatives formed with the suffix **-н-** and its variants (21,44%), and suffixes **-ов-, -ев-, -ев-** (16,69%).

Formants **-альн-/яльн-** (8,35%), **-ичн-/ічн-** (6,76%), **-аст-/яст-, -част-** (5,9%), **-ськ-, -цьк-** (4,03%), **-ан-/ян-** (3,74%), **-очн-** (3,6%) were discovered among less productive ones. The suffix **-ист-** participates in derivation of 2,73% of lexical units. The postpositive affix **-уваг-** was identified in 2,59% of the terminological units where it denotes a lesser degree of manifestation of the quality. Suffixes **-к-** (1,73%), **-івн-** (1,01%), **-арн-/ярн-** (0,86%) constitute a comparatively insignificant number, the same applies to lexical units derived with the formant **-ів-** (0,14%).

In accordance with the motivation of the analyzed adjectives and the semantics they manifest in the process of term formation, this study determined semantic models denoting the features of objects, and those denoting the ability to a certain action, the purpose and the properties with appropriate means of expression.

SUMMARY

The article will give an account of the word-formation potential of adjectives in their terminological function, which constitute terminological phrases. The study proves that the word-forming potential inherent in adjectives depends, to a large extent, on the semantic-syntactic structure of sentences in which adjectives act as quality predicates. The research regards derivative adjective affixes, which perform the function of grammatical adjectivization and add a new meaning to the semantics of the derived lexeme. The authors substantiate the fact that in the Ukrainian scientific language, general relative suffixes able to form adjectival terminological units include productive suffixes **-н-, -ов-, -ат-, -л-, -ит-/овит-, -ист-, -льн-**. An analysis has been performed to study adjective derivators denoting qualitative or relative characteristics of objects, processes, and phenomena. Several semantic groups of derived adjectives with suffixes **-н-** are distinguished.

REFERENCES

1. Російсько-український словник наукової термінології. Суспільні науки / Й. Андерш та ін. Київ : Наукова думка, 1994. 594 с.
2. Апарати електричні комутаційні. Основні поняття. Терміни та визначення. Київ : Держстандарт України, 1994.
3. Ахманова О., Бельчиков Ю., Веселитский В. Об основных понятиях «нормы речи» (ортология). *Филологические науки*. 1965. № 4. С. 8–14.
4. Басова, Г. Д. О формально-семантической структуре суффиксальных агентивов. *Семасіологія і словотвір* : збірка наукових праць. 1983. С. 102–107.
5. Безпояско О., Городенська К. Морфеміка української мови. Київ : Наукова думка, 1987. 211 с.
6. Береговенко Л. Формування дериваційної системи прикметників української мови (якісні прикметники) : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1994. 285 с.
7. Боженко Л. Технологія машинобудування. Проектування технологічного спорядження : посібник. Львів : Світ, 2001. 296 с.
8. Боярова Л. Про вживання прикметників в українській термінології. *Проблеми української науково-технічної термінології* : тези доповідей 3-ї Міжнародної наукової конференції. Львів, 1994. С. 79–80.
9. Бурячок А. Спільні словотворчі процеси в іменниковій термінології східнослов'янських мов / за ред. В. Русанівського. *Науково-технічний прогрес і мова*. Київ : Наукова думка, 1978. С. 161–194.
10. Васильченко В. Внутрішня форма відносних прикметників. *Система і структура східнослов'янських мов* : міжкафедральна збірка наукових праць. 1998. С. 167–171.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Бусела В. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун». 2002.
12. Вербовська І. Словотвірна синонімія і словотвірні варіанти прикметників української мови : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2000. 310 с.
13. Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с.
14. Віняр Г. Словотворчі тенденції в сучасній українській мові (на матеріалі усного і писемного мовлення 80-х початку 90-х рр. ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02. Дніпропетровськ, 1992. 16 с.
15. Войналович О., Моргунок В. Російсько-український словник наукової і технічної мови (термінологія процесових понять). Київ : Вирій ; Сталкер, 1997. 256 с.
16. Російсько-український словник наукової термінології. Математика. Фізика. Техніка. Науки про землю та космос / В. Гейченко та ін. Київ : Наукова думка, 1998. 892 с.
17. Гінзбург М. Класифікування та гармонізування утямків (понять), пов'язаних з процесами. *Проблеми української термінології* : збірник

наукових праць учасників XVI Міжнародної наукової конференції «СловоСвіт 2020». Львів, 2020. С. 3–18.

18. Гладкий М. Наша газетна мова. Київ : Державне видавництво України, 1928. 174 с.

19. Горецький П. Націоналістичні перекинуття в питаннях українського словотвору (Читано на засіданні Секції української мови 27.Х.1933). *Мовознавство*. 1934. № 1. С. 37–51.

20. Городенська К. Проблема зв'язку словотвору та синтаксису в новій академічній граматиці української мови. *Мовознавство* : тези та повідомлення III Міжнародного конгресу україністів. Харків : Око, 1996. С. 182–185.

21. Горпинич В. Лінгвістичні засади формування словотвірної норми відсубститутивних прикметників в українській мові. *Мовознавство*. 1992. № 1. С. 11–17.

22. Словник труднощів української мови / Д. Гринчишин та ін. ; за ред. С. Єрмоленко. Київ : Радянська школа, 1989. 336 с.

23. Грищенко А. Морфемна структура прикметника української мови (суфіксальний словотвір). *Морфологічна будова сучасної української мови*. Київ : Наукова думка, 1975. С. 96–140.

24. Грищенко А. Прикметник в українській мові. Київ : Наукова думка, 1978. 206 с.

25. Гумецька Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV–XV ст. Київ : Видавництво Академії наук УРСР, 1958. 135 с.

26. Даниленко В., Скворцов Л. Теоретичні та практичні аспекти нормалізації наукової термінології. *Мовознавство*. 1980. № 6. С. 6–21.

27. Дибкова Л. Інформатика та комп'ютерна техніка : посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 320 с.

28. Дубровська Г. Системи сучасних технологій. Черкаси : ЧТІ, 2001. Ч. II : Металургія, машинобудування, енергетика, прогресивні методи обробки. 195 с.

29. Жураковський Ю., Полторак В. Теорія інформації та кодування : підручник. Київ : Вища школа. 2001. 255 с.

30. Івасишина Т. Синонімія словотворчих афіксів : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1999. 20 с.

31. Клименко В. Конструкції з дерева і пластмас : підручник. Київ : Вища школа, 2000. 304 с.

32. Кочерга О. Новий правопис і задоволені правописні проблеми термінології. *Проблеми української термінології* : збірник наукових праць учасників XVI Міжнародної наукової конференції «СловоСвіт 2020». Львів, 2020. С. 32–35.

33. Кочерга О. Проблема прикметника в науковій термінології. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2002. С. 224–227.

34. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. Київ : Книгоспілка, 1925. 248 с.

35. Мацько Л., Трегуб І., Христенко В. Російсько-український загальнотехнічний словник. Київ : Вища школа, 1994. 173 с.

36. Метеорологія. Терміни та визначення основних понять. Київ : Держстандарт України, 1997. 57 с.

37. Митрополит Іларіон. Наша літературна мова. Як писати й говорити по-літературному. Вінніпег, 1959. 424 с.

38. Моргунок В., Зубков М, Ребезнюк І. Редагування утямкових текстів відповідно до ДСТУ 3966 та українськомовного способу мислення. *Проблеми української термінології* : збірник наукових праць учасників XVI Міжнародної наукової конференції «СловоСвіт 2020». Львів, 2020. С. 83–96.

39. Морфологічна будова сучасної української мови / редкол. : М. Жовтобрюх, І. Р. ихованець, А. Грищенко. Київ : Наукова думка, 1975. 208 с.

40. Непийвода Н. Сам собі редактор : поради з української мови. Київ : Українська книга, 1998. 240 с.

41. Осадчук М. Про категоріальну семантику прикметників у термінології української мови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2000. С. 62–65.

42. Панфилов В. Философские проблемы языкознания : Гносеологические аспекты. Москва : Наука, 1977. 232 с.

43. Панько Т. Зовнішньомовна та внутрішньомовна мотивованість суспільно-політичних термінів. *Українське мовознавство*. 1984. № 12. С. 11–17.

44. Перхач В. Роздуми. Львів, 1995. 558 с.

45. Пилипенко О. Вібраційна обробка газотермічних покриттів. Черкаси : Сіяч, 2000. 203 с.

46. Підшипники кочення та ковзання. Терміни та визначення. Київ : Держстандарт України, 1995. 75 с.

47. Плющ М. Словотворення та вивчення його в школі : посібник для учителів. 2-е вид., переробл. Київ : Радянська школа, 1985. 127 с.

48. Російсько-український технічний словник / укл. : М. Магійко та ін. Київ : Державне видавництво технічної літератури УРСР, 1961. 649 с.

49. Російсько-український словник з механіки / упоряд. : Л. Григоренко, Н. Биховець, О. Биховець. Київ : Либідь, 1995. 216 с.

50. Російсько-український словник з нарисної та прикладної геометрії, загального машинобудування, комп'ютерної графіки / упоряд. : В. Ванін, В. Герасимчук. Київ : Либідь, 1994. 216 с.

51. Російсько-український словник з хемії та хемічної технології / укл. : М. Ганіткевич, А. Зелізний. Львів, 1993. 15 с.

52. Російсько-український словник : Будівництво / укл. : М. Ярмоленко та ін. Київ : Будівельник, 1994. 256 с.

53. Російсько-український тлумачний словник. Молекулярна біологія / упор. : М. Кучеренко та ін. Київ : Либідь, 1995. 440 с.
54. Практичний курс інформатики / В. Руденко та ін. Київ : Фенікс, 2000. 304 с.
55. Сидоренко Л. Нормативність постпозитивної деривації технічних термінів : монографія. Черкаси, 2014. 115 с.
56. Синявський О. Норми української літературної мови. Львів : Українське видавництво, 1941. 363 с.
57. Скочко Є. Різальні інструменти : навчальний посібник для студентів вузів. Житомир : ЖІТІ, 2000. 208 с.
58. Словник української мови : в 11-ти т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
59. Словотвір сучасної української літературної мови / за ред. М. Жовтобрюха. Київ : Наукова думка, 1979. 405 с.
60. Технологія конструкційних матеріалів : підручник / М. Сологуб та ін. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 374 с.
61. Улуханов И. Единицы словообразовательной системы русского языка и их лексическая реализация. Москва, 1996. 256 с.
62. Шелов Д. Терминология, профессиональная лексика й профессионализмы (К проблеме классификации специальной лексики). *Вопросы языкознания*. 1984. № 5. С. 76–87.

Information about the authors:

Sydorenko L. M.,

Associate Professor at the Department
of Ukrainian Language and General Linguistics
Cherkasy State Technological University
460, Shevchenko blvd., Cherkasy, 18006, Ukraine

Bereza L. O.,

Senior Lecturer at the Department
of Ukrainian Language and General Linguistics
Cherkasy State Technological University
460, Shevchenko blvd., Cherkasy, 18006, Ukraine